

О. М. Левада, О. А. Марченко, А. І. Кондратенко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ З КРАЇНАМИ СНД

Питання теорії і практики функціонування торгівлі та проблеми торговельних відносин займають значне місце в світовій економічній літературі, в зв'язку з чим існує значна кількість різноманітних наукових підходів, які запропонували відомі вітчизняні та зарубіжні вчені. У теоретичному аспекті торгівля як категорія досліджена всебічно у роботах класиків таких як: П. Буагільбер, Г. Коуз, А. Маршалл, Д. Норт, В. Ойкен, М. Портер, У. Петті, П. Самуельсон та іншими. Варто зазначити, що ці автори розглядають проблему торгівлі в умовах зрілих ринкових відносин та інтенсивного конкурентного середовища. За А. Тюрго міжнародна торгівля ґрунтується на принципах ринково-економічних відносин і насамперед вільної конкуренції та вільної торгівлі [1].

В останні роки дослідження теорії та практики товарного обігу, ринку і внутрішньої торгівлі розглядаються вітчизняними вченими та дослідниками з країн СНД, серед яких є: Л. Антонюк, А. Гальчинський, В. Іноземцев, К. Кривенко, В. Лагутін, Р. Локшин, А. Мазаракі, В. Марцин, В. Стахівський, В. Тарасевич, А. Ткач, В. Федоренко, В. Якубенко та інші [8].

В працях вітчизняних вчених М.В. Жука, В. Новицького, Ю. Пахомова, А. Поручника, В. Сіденко, В. Тітаренка, А. Філіпенка, А. Хахлюка, О. А. Шатило досліджуються окремі напрями розвитку торговельних відносин та проблем інвестиційних потоків, а також питання державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків.

Розвиток зовнішньої торгівлі на українських землях від найдавнішого часу був єдиним процесом, що еволюціонував разом із поступом суспільних відносин.

Мета дослідження полягає у визначенні тенденцій сучасного розвитку торгівлі Запорізької області з країнами світу.

Запорізька область є одним з лідерів серед українських регіонів по обсягам зовнішньої торгівлі. У області склалися тісні торговельні зв'язки зі всіма країнами світу. Але їх структура не однорідна, що обумовлено природно – ресурсним потенціалом та особливостями історичного розвитку взаємовідносин між країнами. Найбільш тісні торговельні взаємовідносини склалися в області з Росією, яка займає перше місце за торговельним товарообігом серед усіх країн та іншими країнами СНД. Географічна близькість, історично сформовані торгово-економічні й гуманітарні зв'язки, наявність підприємств із технологічно взаємозалежним виробництвом і інфраструктурою, робить співробітництво області з регіонами Російської Федерації життєво необхідним для обох держав.

Більша частина продукції флагманів запорізької індустрії, таких як відкриті акціонерні товариства «Запоріжсталь», «Дніпроспецсталь», «Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат»,

«Запоріжтрансформатор», «Мотор Січ» «Перетворювач», спрямована на експорт [4].

Запорізька область є чітко вираженим експортно-орієнтованим регіоном, обсяг експорту перевищує більш ніж в 2 рази обсяги імпорتنих закупівель. По обсягах експорту Запорізька область посідає четверте місце серед регіонів України, а річний обсяг зовнішньоторговельного обігу становить майже 2 млрд. дол.

Більш 100 підприємств області постійно здійснюють зовнішньоекономічну діяльність з понад 100 країнами світу.

У загальній структурі експорту перше місце займають чорні метали, друге й третє місце - продукція кольорової металургії та машинобудування. Найбільші обсяги експортних поставок товарів і послуг направляються в Російську Федерацію, Казахстан, Білорусь, Азербайджан, Молдова (рис.1).

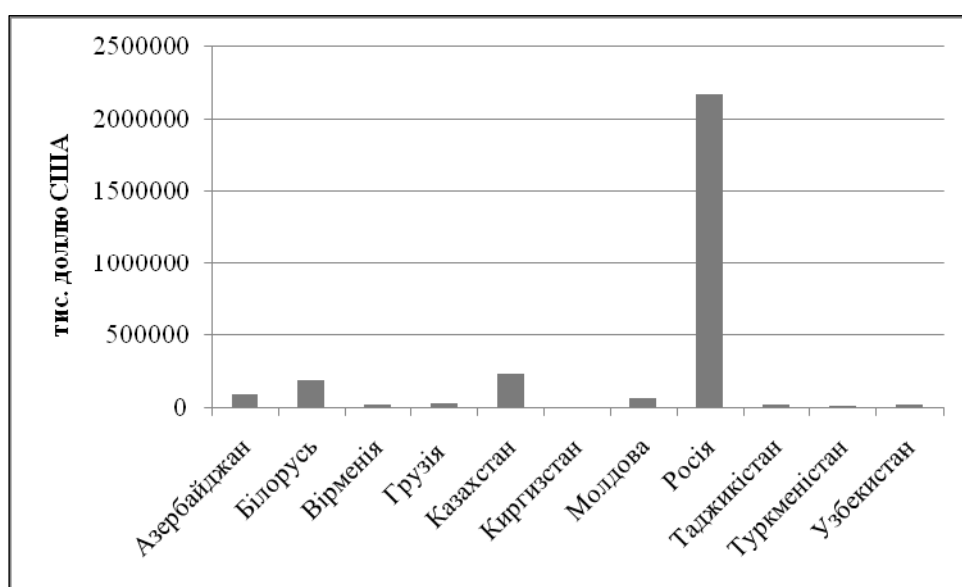

Рис. 1. Експорт товарів з області до країн СНД (2009 рік) [5, с. 14 - 15]

Майже чверть усіх імпорتنих закупівель області припадає на мінеральне паливо, нафту й нафтопродукти. Також важливою статтею імпорتنих закупівель є механічне встаткування й запасні частини до нього, питома вага яких становить більш 10%.

Серед країн-імпортерів найбільшими є: Туркменістан, Казахстан, Білорусь, Молдова, Узбекистан (рис.2).

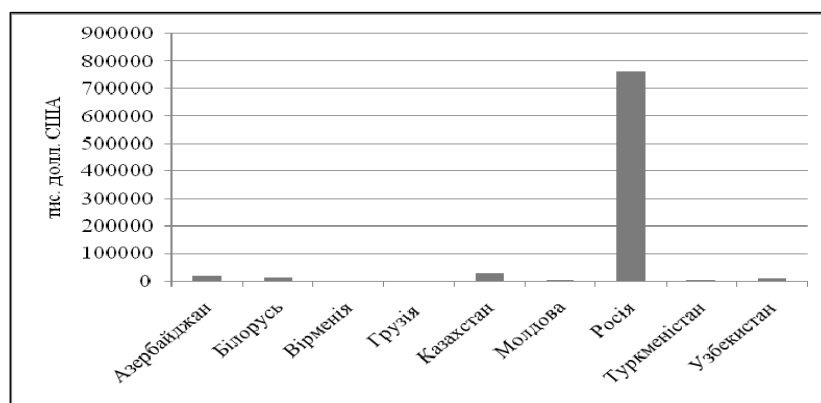

Рис. 2. Імпорт товарів до області з країн СНД (2009 рік) [5, с. 15 - 16]

Останнім часом усе більш динамічно змінюється товарна номенклатура експорту у бік збільшення наукомісткої й високотехнологічної продукції з високим ступенем переробки. Цей процес необоротно веде до географічної диверсифікованості зовнішньої торгівлі [4].

Протягом останніх років були підписані Угоди про торгово-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво з 11 регіонами Російської Федерації, ведеться подальша робота в напрямку розробки й реалізації конкретних проектів у рамках цих угод.

У структурі експорту у 2010 році основу склали чорні метали (39,2% загального обсягу експорту товарів), електричне обладнання (20,4%), механічне обладнання (13,8%), наземні транспортні засоби (5,3%), руди, шлаки та зола (3,5%), жири та олії тваринного або рослинного походження (2,1%), алюміній і вироби з алюмінію (2,0%).

У порівнянні з 2009 р. серед вищезгаданих товарних груп зріс експорт механічного обладнання – на 12,4%, але зменшився експорт алюмінію і виробів з алюмінію – в 4,5 рази, наземних транспортних засобів – у 4,1 рази, жирів та олій тваринного або рослинного походження – в 2,5 рази, чорних металів – у 2,3 рази, руд, шлаків та золи – в 1,7 рази, електричного обладнання – на 22,7%.

Аналізуючи географічну структуру експорту товарів, слід відмітити, що протягом 2001–2010 рр. значно зросла частка країн СНД. На початок періоду вона складала близько 30%, в кінці – перевищила половину.

У структурі імпорту товарів частка країн СНД у 2001 р. складала 47,8%, протягом наступних років вона зменшувалась і в 2009 р. дорівнювала 23,3%. Недорогоцінні метали та вироби з них залишаються основною статтею експорту області. Вартісні обсяги цих товарів щорічно зростали, однак доля їх у загальному обсязі товарів, що поставляються за кордон, поступово знизилась з 70,7% у 2001 р. до 53,0% у 2009 р [4].

Тенденції, що простежувались у зовнішній торгівлі області, такі ж, як і в цілому по Україні. Нарощування експорту в 2008-2009 рр. відбувалося внаслідок збереження високих цін на світових ринках сировини та стабільний попит на продукцію вітчизняного машинобудування в країнах СНД. На початок 2010 р. ці тенденції продовжувались і навіть посилювались. Незважаючи на поширення ознак економічної кризи в Україні наприкінці року, на падіння цін і зовнішнього попиту на український експорт, його обсяги в цілому за 2008 р. збільшились на 35,8%.

Найвагоміша частка у 2009 році запорізької продукції (52,3%) була поставлена до країн СНД, що менше, ніж у 2008р. у 2 рази. Значні експортні поставки здійснювались до Російської Федерації – 39,1% загального обсягу експорту, Білорусі – 3,8%, Казахстану – 3,7%. У загальному обсязі імпорту надходження з країн СНД склали 32,1%. Ввіз товарів з країн СНД у порівнянні з 2008р. зменшився в 2,3 рази.

З країн–імпортерів найбільша питома вага поставок припала на Російську Федерацію – 29,6%. У торгівлі товарами з країнами СНД склалося позитивне сальдо (1051,8 млн.дол.) [5].

Експортні поставки до країн СНД (2009 р) склались, переважно, з електричного обладнання (34,4% загального обсягу експорту до цих країн і 87,3% – експорту цих товарів), чорних металів (21,0% і 27,7%), механічного обладнання (19,5% і 73,1%), наземних транспортних засобів (9,2% і 89,1%), алкогольних і безалкогольних напоїв та оцту (3,1% і 88,5%).

З країн СНД ввозились енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки (23,8% загального обсягу імпорту з цих країн і 72,2% – ввозу до області цих товарів), чорні метали (12,1% і 28,2%), механічне обладнання (9,5% і 19,0%), органічні хімічні сполуки (8,7% і 76,4%), нікель і вироби з нікелю (8,3% і 72,2%), електричне обладнання (6,4% і 26,2%), прилади і апарати (5,5% і 51,0%), інші недорогочінні метали (4,6% і 76,2%), мідь і вироби з міді (4,4% і 54,1%), наземні транспортні засоби (2,1% і 10,1%).

Висновки. Одна з актуальних економічних проблем України це розвиток зовнішньої торгівлі та підвищення експортного потенціалу України. Основні статті українського експорту представлені продукцією металургійного комплексу, хімічної промисловості, агропромислового комплексу і харчової промисловості, продукцією машинобудування.

Серед позитивних тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі Запорізької області за останні роки слід відзначити: область є одним з лідерів серед українських регіонів по обсягам зовнішньої торгівлі; є чітко вираженим експортно-орієнтованим регіоном, обсяг експорту якого перевищує більш ніж в 2 рази обсяги імпортних закупівель; особливе місце в зовнішньоекономічних відносинах нашого регіону займає Російська Федерація; останнім часом усе більш динамічно змінюється товарна номенклатура експорту у бік збільшення наукомісткої й високотехнологічної продукції з високим ступенем переробки.

У загальній структурі експорту регіону більш половини становлять чорні метали, друге й третє місце займає продукція кольорової металургії й машинобудування. Найбільші обсяги експортних поставок товарів і послуг направляються в Російську Федерацію, Туреччину, Китай, Угорщину, Німеччину й Польщу.

Майже чверть усіх імпортних закупівель області припадає на мінеральне паливо, нафту й нафтопродукти. Також важливою статтею імпортних закупівель є механічне встаткування й запасні частини до нього, частка яких становить більш 10%.

Список використаних джерел

1. Жук М.В. Комерційні відносини України: організація зовнішньої торгівлі: Підручник. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 5 – 24, 208 – 213.
2. Зарицкий Б. Е. Экономика Германии: путь по лестнице, ведущей вниз / Зарицкий Б. Е. – М.: Юристъ, 2003. – С. 227 – 281.
3. Зовнішня торгівля товарами та послугами Запорізької області за січень–червень 2010 року: комплексний статистично-інформаційний збірник / За

- ред. Ісаєвої О. А. – Запоріжжя, 2010. – С. 3 – 22.
4. Зовнішньоекономічна діяльність Запорізької області за 2001–2008 роки: товари, послуги, інвестиції: комплексний статистично-інформаційний збірник / За ред. Головешка В. П. – Запоріжжя, 2008. – С. 9 -10, 16 – 30.
 5. Зовнішньоекономічна діяльність Запорізької області за 2009:
 6. Основні країни–партнери у зовнішній торгівлі Запорізької області у 2008 році: комплексний статистично-інформаційний збірник / За ред. Головешка В. П. – Запоріжжя, 2009. – С. 7 – 24, 74 – 100, 129 – 136.
 7. Панухник О. В. Транскордонна регіональна інтеграція: досвід України та Румунії/ О.В. Панухник// Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №12. – с. 87-91.
 8. <http://referats.allbest.ru/economy/200126675.html>